

AMINK VAN

Ezzel a címmel hajdanán, 1919 áprilisában Móra Ferenc számolt be a Közművelődési Palota „szíami ikeinek”, a múzeumnak és a könyvtárnak értékeiről, látnivalóiról. E régi örökséget föllelve, hadd szóljunk ezúttal az 1950 óta különvált testvérintézmények egyikének, a könyvtárnak olyan specialitásairól, amelyek különleges jelentőséget adnak neki tudomány körökben. Nemelyik pedig földadatokra, még kiaknázandó kincsekre utal.

A gyorsírás múltjából

Könyvtárunk örzi például a leggazdagabb gyorsírásait szakgyűjteményt. Szeged hajdanán a gyorsírásnak mint mozgalomnak egyik központja volt. Száz éve múlt már, hogy 1864-ben az első gyorsíró tanfolyamot megtartották a városban. A város gyorsírási életét azonban főként Bódogh János (1852—1918) postai távirólistát teremtette meg. Buzgókodásának eredményeként alakult meg a század elején a Szegedi Gyorsírók Egyesülete, amely Jakab Lajos vezetésével vált országosan tekintélyessé, szobrot állított a magyar gyorsírás atyjának, Markovics Ivánnak, bevezette a szegedi iskolákba a gyorsírás tanítását, pályázatok, versenyeket rendezett, folyóiratot, kiadványokat jelentetett meg stb. Ennek az eleven szegedi mozgalomnak kisugárzásaként tanult meg a makói diák, József Attila is gyorsírni, s vett részt — kedves tanárának, Galamb Ödönnek tudósítása szerint — 1925 tavaszán egy helyi összejövetelen is.

A szegedi gyorsíróhagyományok ma feledésbe merültek. Markovics szobra ott áll a Tisza-parton, de nem hallottuk, hogy valamely ünnepi alkalommal tisztelget volna előtte gyorsírónk. Jakab Lajos és Bódogh János nevét utca őrzi, de vajon hányan tudják az utca lakói közül, hogy kik voltak ők? A könyvtárnak megskadadt kapcsolata a mai gyorsíróélettel, pedig gyűjteményét érdemes lenne tovább fejleszteni, pótolni a kiesett évek anyagát, és jobban el-

ni a múlt fölhalmozott értékeivel. Szép lenne, ha valaki földolgozná a szegedi gyorsírómozgalom történetét, megírná Bódogh János és munkatársai (Lippay Lajos, Katona Dávid, Eckerdt Elek stb.) derék törekvéseinek, munkálkodásának történetét.

A Kilényi-gyűjtemény

Kicsit bővebben szoltunk a gyorsírás-gyűjteményről, mert tennivalókra serkentő, gyorsírókat fölrázó szerepet szántunk az elfelejtett szakanyagra és a helyi gyorsírásait hagyományokra figyelmeztető szavainkkal. Nincs erre szükség újabb híres külföldi gyűjteményünkkel, eszperantó anyagunkkal kapcsolatban, hiszen ezt az öt éve Magyarországi Eszperantó Múzeum és Könyvtár néven létesült gyűjteményt immár — a nemzetközi nyelv segítségével — világszerte ismerik, s e hasábon is gyakran, részletes ismertetések jelentek meg róla.

Pár éve került vissza a könyvtárba legértékesebb irodalomtörténeti gyűjteményünk, az egykori Juhász Gyula Múzeum háború tizedelte anyaga, a Kilényi-gyűjtemény. Juhász Gyula levelezésének, kéziratának, ikonográfájának (képeinek) országosan is egyik legnagyobb gyűjteménye ez, s ennek alapján készül Juhász Gyula összes műveinek szívegkritikai kiadása. Első három kötete — a költő összes verse — 1963-ban jelent meg; folyik a további kötetek — szépprózai és publicisztikai írások, levelek — sajtó alá rendezése.

„Homok” hagyatéka

Az elmúlt évben került a könyvtár birtokába Cserzy Mihály (Homok) hagyatéka. Földolgozása folyamatban van, a terv szerint írói monográfia készül belőle, s reméljük, nem kell sokáig várunk arra sem, hogy a kötetben megjelent írások kiaknázásával olyan válogatott Cserzy-kötet jelenik meg, amely lényegesebb, progresszívabb iróportré mutathat majd föl, semmint az eddig ismert kötetek alap-

ján irodalomtörténetünk ezt gondolta volna. Réti Ödönnek, az ugyancsak érdeme ellenére feledésre ítélt Nyugat-novellistának hagyatéka is könyvtárunké. Válogatott műveit is ennek alapján adtuk ki (1957), de tartalmaz még a gyűjtemény értékes kiadatlan dokumentumokat, főként leveleket is.

Kálmány Lajos hagyatékának ugyancsak a levelezés-része maradt a könyvtárban azóta, hogy halála után Móra Ferenc megmentette a pusztulástól, és népköltészeti gyűjtéseit Pest. küldte a Néprajzi Múzeumba. Bár a nagy tudós életrajza (1952) már fölhasználta e leveleket, tudománytörténeti értékük szükségessé teszi előbb-utóbb zömének teljes egészében, forráskiadványként történő megjelenítését is.

A kutató tanulságos irodalom-szociológiai vizsgálatokat végezhetne a Tömörkény Istvánhoz írott leveleket beható átvizsgálásával. Móra Ferenc féltőn őrizte az ellenforradalom első éveiben a Szegedi Napló megcenzúrozott korrekcióira levonatait. Sajtótörténetünk számára páratlan érdekességű eredményekhez jutna az a kutató, aki nem sajnálná a fáradságot, és összevetné őket a megjelent példányokkal.

Ami eltűnt

Helyismereti gyűjteményünk a naplótár mellett a másik kimeríthetetlen kincsbányája Szeged művelődéstörténetének. Itt nemcsak kiadványok, aprónyomatványok, plakátok őrzik a múltat — egyebek között 1848, 1918—19 és 1944 emléket —, hanem gazdag kepanyag (a vár, az árvíz és a rekonstrukció, majd húszas évek városépítésének rajzok, fényképes relikviái), sőt tervrajzok, térképek is.

Móra Ferenc 1927-ben a könyvtárról írott ismeretterjesztő cikkében megemlítette még a zár alatt tartott, ajándékképpen kapott erotikus gyűjteményt is. Jegyezzük föl az utókor számára, nehegy rajtunk kérje számomra: ezt azóta szétlopdokták.

Péter László

Eltemették Busa Vilmosné elvtársnőt

Tegnap délután a Belvárosi-temetőben nagy részvétellel temették el a tragikusan, véletlen gázmérgezés következtében elhunyt Busa Vilmosné elvtársnőt. A temetésen több százan vettek részt, hozzátartozói, barátai, munkatársai, akikkel az elmúlt húsz évben dolgozott, s a Szeged városi és járási pártbizottság, a KPVDSZ megyei bizottságának képviselői. Legnagyobb számban jöttek el a Dél-magyarországi Textilgyárikereskedelmi Vállalat dolgozói, akik mint munkatársat és az MSZMP alapszervezet titkárat öt éven át ismerték és becsülték.

A vállalat és annak pártbizottsága nevében Mison Nándor méltatta Busa Vilmosné érdemeit, a szakszervezeti bizottság nevében Dáni Mihályné búcsúztatta. Az elhunyt sírját elborították a részvét és az emlékezés koszorúi, virágai.

Hétszázhatvan helyett kettőszázért

A szegedi XI-es Autójavító Vállalatnál Csurgó László találmánya alapján a GAZ 51 és GAZ 63-as tehergépkocsik motorok javításához vezérmű-tengelyt felújító gépeket állítottak üzembe.

A berendezés négy célgépből: úgynevezett rezgőelektronikus automatá hegesztőkészlekből és három különböző feladatú közszűrőből áll. Az eddig sehol sem alkalmazott eljárás szerint nemcsak utánkösörülök az elkopott tengelyeket, hanem teljesen eredeti, gyári méretekre „varázsolják”. Az új technológiával tengelyenként hozzávetőleg 560 forint megtakarítás érhető el, ezer darabra számolva pedig 272 ezer forint. Ugyanakkor enyhít az autójavításnál ismert alkatrészhiányon is.

A december óta működő berendezés kiválóan üzemel. Iránta országsszerte egyre nagyobb az érdeklődés. Hiszen nemcsak GAZ gépkocsik vezérműtengelyét lehet segítségével felújítani, hanem alkalmas más rendszerű gépkocsitengelyek feljavítására is.

Hat kisfilm — EGY MŰSOR

Kellemes „vegyszervizogató” szervizogató tegnap a szegedi Vörös Csillag Filmszínház; hat kisfilmet mutatott be egy műsorban.

Sajnos, kevesen voltak kíváncsiak erre a szokatlan összeállítású műsorra; pedig, ha megkockáztatjuk a több napig történő vetítést, bizonyára elterjed az érdekes kisfilmek jöhíre, s valószínűleg megszorodnak a mozilátogatók száma.

Az Ördög felesége című, műfajilag a vígjáték és a bohózat határán pergő történet főhőse, Ördög, a termelőszövetkezet újonnan szerződött, szakképzett sertésgondozónője, aki alaposan megleckézeti a közös vagyont pocskoló és dézsmáló jómadarakat — a szövetkezetet borissza, nemtörődöm, régi sertésgondozóit. Farkas Antal és Gera Zoltán józsu komédiázással formálják elénk a mihaszna lököttöket, Szemes Mari az Ördög felesége szerepében tűzrópátant, határozott fellépésű menyecskét alakít sok színel. Kibédy Ervin apró epizódszerepekben — falusi kis-kocma csaposaként — emlékeztet figurát vetít elénk fanyar humorával. A forgatókönyv és a rendezés Lakatos Vince munkája; Széplaki Gyula életes fényképezéssel

teremt megfelelő atmoszférát.

A Bálnák és emberek című francia, népszerűen ismeretterjesztő színes film az Azori-szigetek bálna- és ámbrás cet vadászainak viselkedéséről ad érzékletes képet. „O te zord bálna, az éles szigony ugys utolér” — éneklő nyújtott hangon, magabiztosan az ifjú bálnavadász — ám, amíg a bálna, s a cet valóban az emberék foglyává fírad, bizony drámai, s olykor tragikus fordulatokkal tarkított eseményesorozat zajlik le a tengeren... A gyönyörű képsorok láttán minőuntalan Hemingway kiváló alkotása. Az öreg halász, és a tenger jelenetei képznek meg minduntalan az ember előtt...

Az Aranykor című rövidfilm egy ifjú és temperamentumos, valamint egy idős és fáradt ember pár balatoni üdülése ürügyén mond két-kezebevonhatatlan igazságokat — az En látom, te látod, a Hej, csóka, s az El-készülni, vigyázz, rajt! című alkotások is szórakoztatók, eszméletetők. Véleményünk szerint meg kellett volna kísérelni a kisfilmek további műsoron-tartását.

D. E.

GYORSPOSTA GYORSPOSTA GYORSPOSTA GYORSPOSTA

SÜRGŐS INTÉZKEDÉST!

„Már egy hete jelentést tettünk az Ingatlankezelő Vállalat Deák Ferenc utcai házkezelőségén arról, hogy a Jósika utca 5—7. szám alatti bérház harmadik emeleti lakásai beáznak. Eddig semmi gyakorlati intézkedés nem történt. A szobák lassan lakhatatlanná válnak, az állandóan csepegő víztől aludni sem lehet” — tette szavá szerkesztőségünkhöz küldött levelében Mihály Endre, Jósika u. 7. szám alatti lakos.

A panasszal felkerestük a Deák Ferenc utcai házkeze-

lőség vezetőjét, Körösi Ferencet, akitől a következő tájékoztatást kaptuk.

— A Jósika utcaiak panaszáról valóban már egy hete tudunk, de mivel a hó eddig megvolt fagyva a háztetőkön, nem lehetett le-túrní. Most, hogy néhány napja enyhült az idő, csak-rem valamennyi emberünk kint van a veszélyeztetett házaknál, s a háztetőkről takarítják a megindult havat. Ezt igen sürgősen el kell végezni, mert a lezúduló hó-tömegek életveszélyt jelentenek a járókelőkre. A Jósika utcába is eljutnak az emberek, és az 5—7. szám alatti ház tetéről is eltávolítják a havat. A teljes megoldásra azonban csak tavasszal kerülhet sor, amikor a tetőt úgy átépítjük, hogy a következő télen ne forduljon elő hasonló be-ázás.

A válasz egyetlen szépség-habája, hogy a több mint egy héttel ezelőtt bejelentett beázást nyilvánvalóan legalább néhány nappal ezelőtt meg lehetett volna szüntetni. Hiszen a hőletakarítás is ott sürgő, ott első az ésszerűség elvén, ahol már kártétele is tapasztalható, hogy megelő-zék a még nagyobb rongá-lást.

Jelentős többlet-bevételekhez juthat,

ha átadja a felesleges füstölt húsárut és étkezési szalonnát

a földművelésügyi minis-ternek, felvásárolják minden mennyiségben! A felvásárlás feltételeiről és az egészségügyi előírásokról részletes felvilágosítást ad a helyi földművelésügyi-kezet.

C. I.

EGY BEUTALÓ

hiteles története

András barátom azok közé tartozik, akik 20 esztendeje húzzák az ország szekerét. Ha aztán az ember ötven fölé ér, elkezd mondogatni, hogy „itt is fáj, ott is fáj”. A gyógyító orvos sok mindent megtehet, de az életet nem fordíthatja vissza, mondjuk 20—30 esztendővel, még olyanoknál sem, akiknél a küzdelmes évtizedek a közösség javára vésődtek a homlokredőkbe. András barátom is azt a tanácsot kapta, hogy pihenjen néhány hetet; s keressen valamiféle környezetváltást.

Beutalóval elmenni valahova — ajánlotta az orvos.

András hajlott a szóra: beutalójával elindult a hegyekbe. Inkább a kíváncsiság vitte, mint a kikapcsolódással járó gyógyulás reménye, mivel még sohasem járt üdülőben.

— A szakszervezeti könyvét kérem — szölt megérkezésére a kisasszony Andrásnak, egy üveggyukon keresztül.

- Hát az bizony nincs itt!
- Nincs itt?
- Nincs.
- Sajnálom, akkor nem tudom fogadni!
- Én is sajnálom.
- Nem olvasta el a beutalót..., ott van vastag betűvel, hogy szakszervezeti igazolvánnyal érvényes.
- Öszintén szólva, nem.
- Pedig azt minden embernek tudnia kell, aki ide jön. Ha nem tud olvasni, akkor olvastassa el.
- Ejnye, kisasszony, a kutya-fáját a nyelvemnek.
- Kikérem magamnak, hogy beszél maga egy szakszervezeti alkalmazottal.
- Ahogy megérdelem!
- Álljon félre az ablaktól! — szölt erélyesen. Vendégek érkeztek és megállottak egy pillanatra, benéztek az ablakon, mosolyogva üdvözölték a kisasszonyt.
- A szobák rendben vannak, már vártuk önöket! — mosolygott vissza a mérges természetű írónk.
- Helyes, helyes.

— A kulcsokat, Sándor — visít ki az ablakon a tülblából kapusra.

— Igenis.

Elvonulnak az ismerősök, a bőröndök liftbe kerülnek, András barátom meg ott áll az ablak előtt, toporog, nem tudja, hogy mit is kezdjen ebben a szorult helyzetben. Tehetetlenségében még egyszer megszólítja a zord-bü-báj írónköt!

— Nem érti, hogy nem tehetek semmit!

— Nem értem meg. Hol találom az igazgatót?

— A doigán.

— András gyorsan nyelt kettőt, hogy meg-örizze a nyugalmát, s ne viselkedjen úgy, hogy azután megbánásra legyen oka.

— Jól van, kisasszony — azután elindult a nagy üdülő folyosóján, keresni az igazgatói irodát.

Úgy látszik, a kisasszony figyelhetette, mert néhány másodperc után elkiabálta magát.

— Hová megy kérem?!
Andrásban ismét felforr az epe, de udvarias maradt.

— Keresem az igazgatót.

A kisasszony befejezte munkáját, összepakolta tenyéryni íróasztalát. Fiókba helyezte az írószerszámokat, és egy kis vaskazettába a beutalókat, meg a pénzt, amit a vendégtől inkasz-szálta be. Szépen kihúzta fekete ácserezűjével a szemöldökét, francia rúzzsal az alsó-felső szája-szélét, s utrákészen lépett ki hivatalos fülkéjé-ből.

— Emma, maga örültségeket csinál — ro-hant az ajtóba az igazgató.

— Miért? Mi történt? — néz tágranyitott szemmel a zord-bü-báj írónköt.

— Itt van ez az országgyűlési képviselő, és maga kidobja, mert nincs itt a szakszervezeti könyve?

— Hát én... én, honnan tudtam volna? Úgy állt itt, a hallban, mint a krisztus árvája.

— Most meg nem akar maradni, a következő buszt várja.

— Na és?

— Hát megírja a főnökségnek, maga szeren-csétlen... Menjén, kérjen tőle bocsánatot, és mondja meg, hogy nem ismerte fel, hogy a sza-bályok, vagy mondjon amit akar, de marasz-talja — sziszeg az igazgató.

— Közben András előrejött és leült a hallban egy széles levelű palma alá. Nézte a tükörtet, s kint a havas, hideg alkonyatot, az ereszkedő ködös homályt.